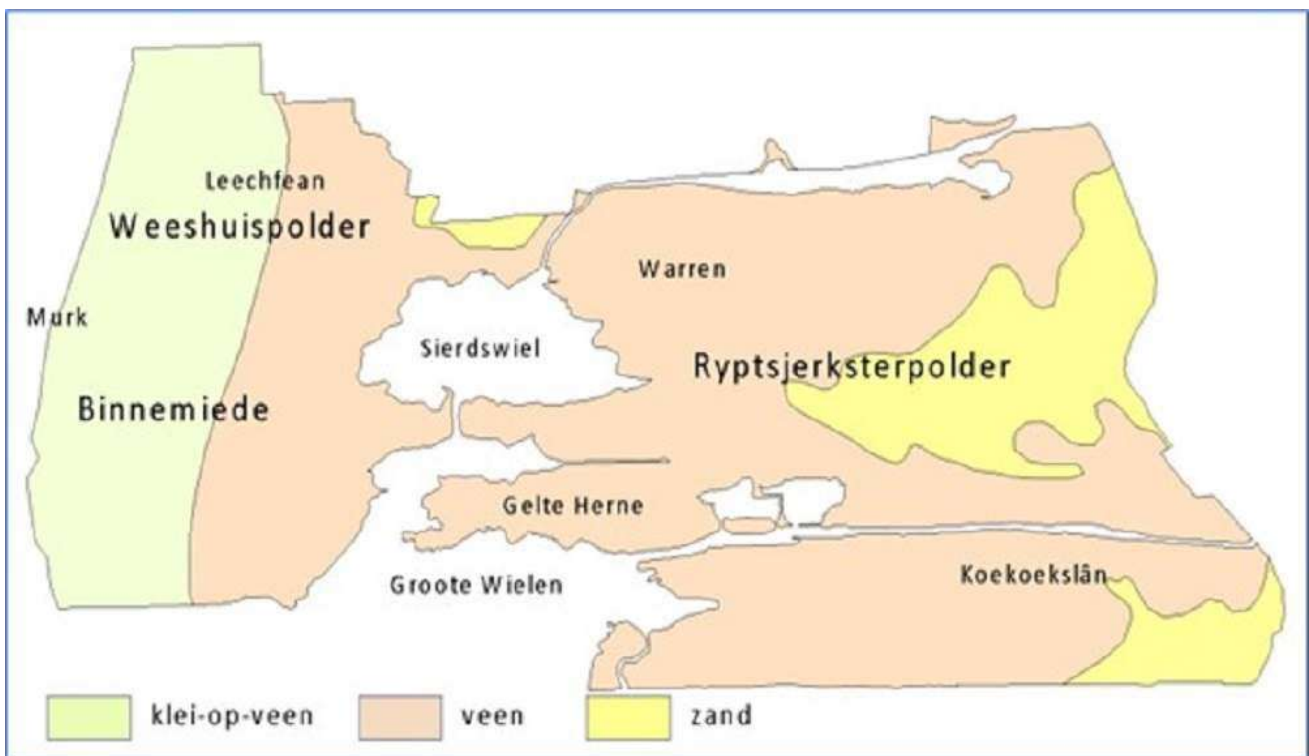

Vijftig jaar pleisterende steltlopers in het Grootte Wielengebied

Freek Nijland & Marnix Oudega

Ten noordoosten van Leeuwarden ligt het Grootte Wielengebied op de overgang van verschillende grondsoorten: klei-op-veen in het westen, veen in het centrale deel en zandopduikingen in het oostelijk deel (figuur 1). Het bestaat grotendeels uit graslanden, moerassen en open water. Het Grootte Wielengebied is in beheer bij It Fryske Gea en is sinds jaar en dag een van de belangrijke pleisterplaatsen voor watervogels in Fryslân. Met name de ondergelopen graslanden in de zomerpolders van de Ryptsjerksterpolder, maar ook poelen, sloten en oeverzones langs de meren en de meren zelf dragen bij aan de aantrekkelijkheid als verblijfplaats. Tegenwoordig is de internationale betekenis van het Grootte Wielengebied voor doortrekkende, pleisterende watervogels bekend en erkend. Dat is niet altijd zo geweest. Vanaf de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw zijn door de Wielenwerkgroep gegevens verzameld om de betekenis van het gebied voor trekvogels en wintergasten te kunnen vaststellen. Mede op basis daarvan is het gebied in 2000 voorlopig en in 2010 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied onder de Europese Vogelrichtlijn voor de bescherming van vogelpopulaties en Habitatrichtlijn voor de bescherming van leefgebieden.

Dit artikel geeft een overzicht van het voorkomen en de betekenis van pleisterende steltlopers in het gebied vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw. Pleisteren van doortrekkende en zwervende vogels kan in principe het gehele jaar plaatsvinden, maar gebeurt vooral buiten de broedtijd. Sommige soorten steltlopers overnachten gemeenschappelijk op een plas-drasse slaappleats. Andere soorten pleisteren in grote groepen op graslanden. Maar er zijn ook steltlopers die solitair of in kleine groepjes in het gebied verblijven.

Figuur 1: Kaart Grootte Wielen-gebied, ingeklemd door Gytsjerk in het noordoosten, Ryptsjerk in het oosten en Tytsjerk en Leeuwarden in het zuiden.

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze natuurgebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de soortenrijkdom te behouden. De aanwijzing van het Grootte Wielengebied als Natura 2000-gebied is tot stand gekomen op basis van de kwalificerende soorten: Kolgans, Brandgans en Smient (alle niet-broedvogel) en begrenzendende soorten: Porseleinhoen, Kemphaan en Rietzanger (broedvogel) en Kemphaan en Grutto (niet-broedvogel).

Voor niet-broedvogels (watervogels) is een soort 'kwalificerend' voor een gebied als het gemiddeld jaarmaximum over tenminste drie jaar gelijk of hoger is dan 1% van de NW-Europese trekpopulatie van de soort. Een soort is 'begrenzend' als het gemiddeld jaarmaximum gelijk of hoger is dan 0,1% (1‰) van de NW-Europese trekpopulatie van de soort.

Behalve de genoemde soorten profiteren vele andere soorten watervogels van de bescherming.

Foto 1. Ryptsjerksterpolder en de Warren. Foto Freek Nijland, 30 maart 2019.

Pleisterplaatsen in het Grootte Wielengebied

Langs de Murk in het westelijk deel heeft de Middelsee in de Binnemiede klei afgezet op het veen en in de Weeshuispolder hier en daar op zand. De Wielen zijn ontstaan door (natte) veenwinning en afslag door stormen. In het oostelijk deel van de Ryptsjerksterpolder komen zandopduikingen voor aan het maaiveld, waar het veen niet heeft kunnen komen.

De voornaamste pleisterplaatsen voor steltlopers en andere watervogels zijn te vinden in de Ryptsjerksterpolder ten noordoosten van de Grootte Wielen. Dit zijn de zomerpolders van de Warren, tegen de Riid en het Sierdswiel aan, de zomerpolder voor de Kobbekooi en de zomerpolders en boezemlanden rond de Ryptsjerksterfeart. De zomerpolders staan onder water van november tot begin april. Wat oostelijker liggen middenin de Ryptsjerksterpolder diverse poelen die grotendeels ontstaan zijn tijdens de herinrichtingen vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw. Andere kleinere pleisterplaatsen zijn de steenstordijk bij het baggerdepot in het Sierdswiel, het Leechfean in de Weeshuispolder en plasdras-plekken in de Binnemiede en Weeshuispolder.

De tellingen

De gegevens voor dit artikel zijn gebaseerd op ca. 1.600 tellingen van diverse snit: excursieverslagen van de NJN-afdeling Leeuwarden (1971-1977), gebiedstellingen en veldbezoeken (1978-2021), gerichte slaapplaatstellingen (1986-2021) en watervogeltellingen (1988-2021), alle uitgevoerd door de Wielenwerkgroep. De slaapplaatstellingen van steltlopers vonden plaats voor en tijdens de avondschemering wanneer de steltlopers komen invliegen.

Resultaten

Besproken worden alle steltlopersoorten met jaarpresentie van minimaal 50% in de periode 1971-2020.

Grutto

Elk voorjaar arriveren de eerste Grutto's vanaf half februari in het Grootte Wielengebied. De eerste maand verblijven ze voor het merendeel op de onder water staande zomerpolders in de Ryptsjerksterpolder, waar ze rusten in ondiep water en daar voedsel zoeken. In de loop van maart en april zijn ze overdag steeds meer op de omliggende graslanden te vinden in de Binnemiede en Weeshuispolder, waar ze foerageren en zich voorbereiden op de broedtijd. In de schemering keren ze terug naar de slaapplaats. Wanneer de territoria eenmaal gevestigd zijn, komen ze niet meer op de slaapplaats.

Het Grootte Wielengebied is één van de meest noordelijk gelegen grote slaapplaatsen voor Grutto's in Fryslân en Nederland. De maximale aantallen getelde Grutto's variëren grofweg tussen 500 en 2.000 vogels (figuur 2). Te verwachten is dat het merendeel van de pleisterende vogels ook in Fryslân, inclusief de Waddeneilanden, gaat broeden.

In het Grootte Wielengebied broeden zo'n 40-60 paar Grutto's. Dat betekent dat het overgrote deel van de pleisterende Grutto's zich jaarlijks tot ver buiten het Wielengebied verspreidt om te gaan broeden.

Veruit de grootste aantallen Grutto's worden geteld in maart en april. De jaarmaxima van vóór 1986 geven een onderschatting van de werkelijke aantallen, want de voorjaarsslaapplaatsen werden toen nog niet systematisch geteld. Het grootste aantal Grutto's (2800) is geteld op 3 april 1994. Vanaf half april worden de aantallen op de slaapplaats veel kleiner. In de loop van mei kunnen kleine aantallen niet-succesvolle broedvogels overnachten in de resterende natte poelen. Na de broedtijd zijn regelmatig groepjes Grutto's geteld, foeragerend op de graslanden. Dit ging meestal niet om grote aantallen. Een uitschieter vormde 1987 toen op 20 juni 2.170 Grutto's en op 20 juli 704 Grutto's rond een slikpoel in de Ryptsjerksterpolder werden getroffen.

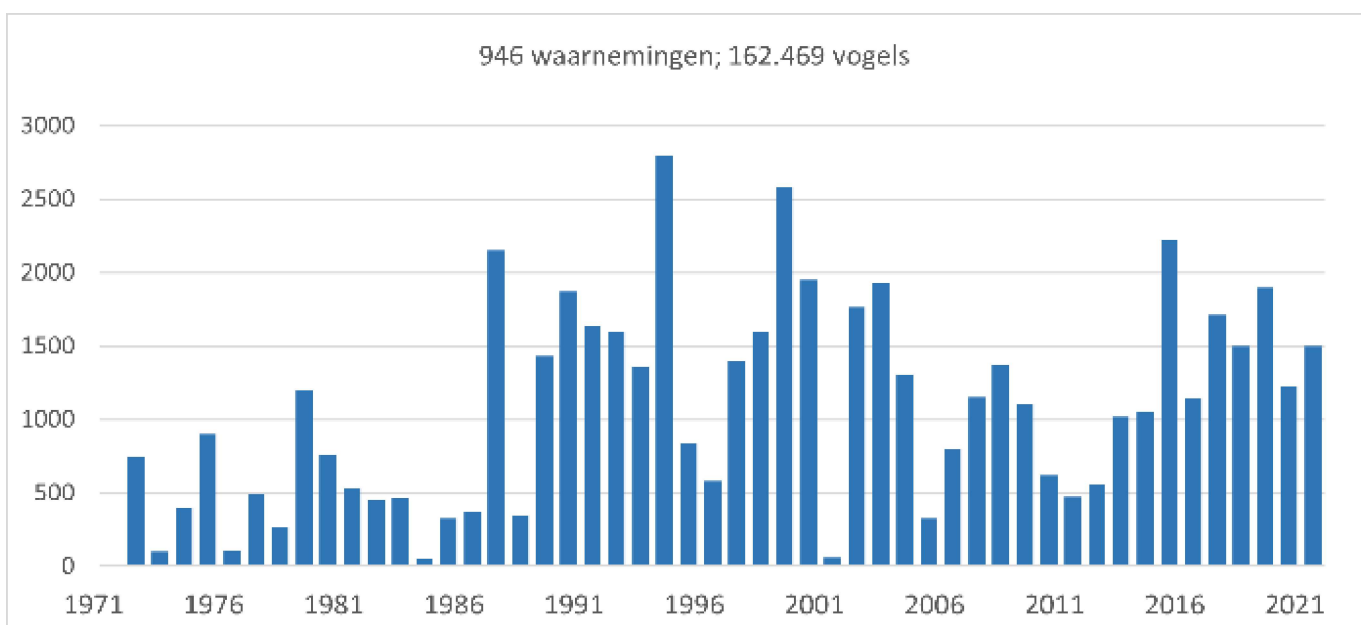
De gemiddelde aantallen Grutto's zijn tamelijk stabiel over een periode van vijftig jaar. Dat, terwijl de Friese broedpopulatie daalde van ca. 50.000 in begin jaren zeventig van de vorige eeuw naar ca. 13.000 begin jaren tien van deze eeuw (Nijland & Postma, 2016). Wymenga e. a. (2020) liet al zien dat de sterke achteruitgang van de Friese broedpopulatie van de Grutto niet tot uiting komt in de tellingen in Fryslân. Een mogelijke verklaring was dat er in de loop van de jaren meer slaapplaatsen zijn ontdekt en geteld. Bij de Grootte-Wielentellingen speelt dat niet; het betreft immers slechts één en dezelfde slaapplaats. Ook verlies van aantallen vogels vanwege

territoriumhoudende Grutto's die 's nachts niet meer op de slaapplaats komen, speelt geen rol, omdat de jaarmaxima geteld worden in maart/begin april, wanneer de vogels nog geen territoria bezetten. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat grote slaapplaatsen met veel vogels de voorkeur genieten bij Grutto's vanwege veiligheid, goede voedselsituatie en informatie daarover bij de vogels, waardoor er in de loop van de jaren een steeds groter aandeel naar zo'n slaapplaats komt. Dat zou tegelijk moeten betekenen dat er andere slaapplaatsen verdwijnen of leeglopen. Daarover hebben we geen informatie.

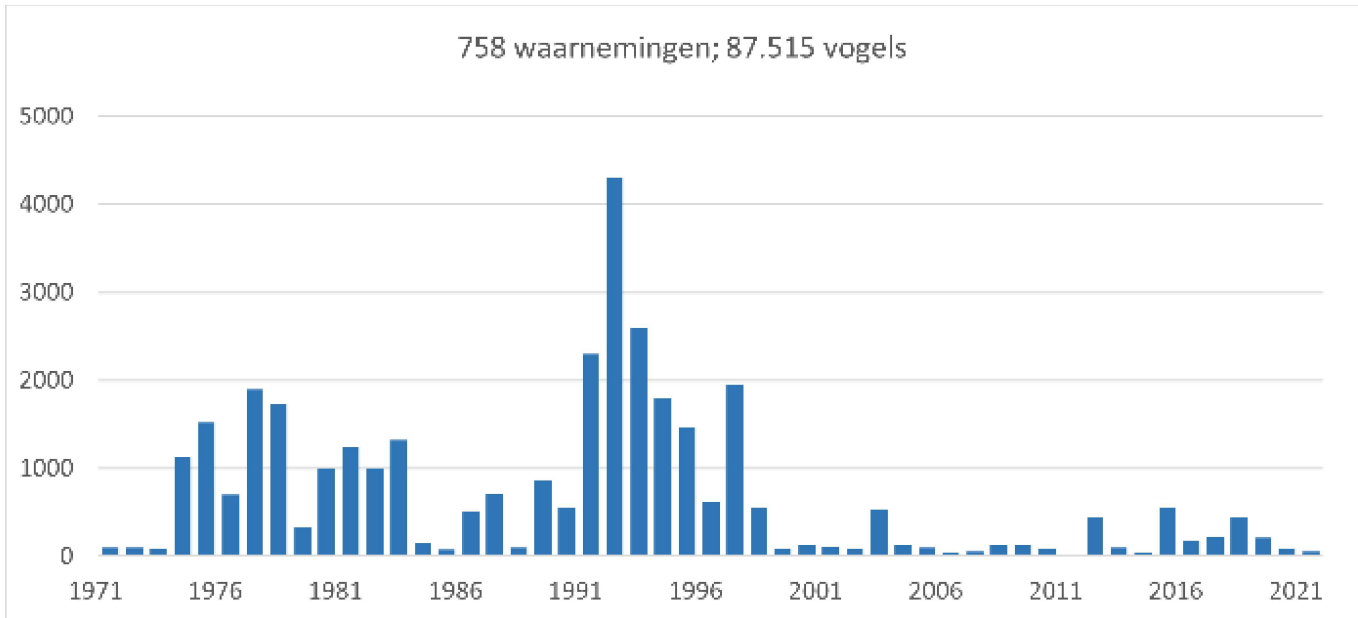
Kemphaan

In principe kunnen doortrekkende Kemphanen het gehele jaar worden gezien in het Grootte Wielengebied. Het leeuwendeel trekt door in de periode maart-mei. De vogels zijn dan teruggekeerd vanuit de winterkwartieren in Afrika. De piek wordt in april bereikt, ca. een maand later dan bij de Grutto het geval is. De vogels blijven ongeveer drie weken in Fryslân, waarna ze verder trekken (Verkuil e.a. 2010b). De laatste doortrekkers kunnen tot in mei worden gezien op de graslanden van de Binnemiede en Weeshuispolder. In de maanden juli-september zijn kleine aantallen doortrekkers gezien op weg naar de winterkwartieren. In zachte winters zijn in de maanden november-januari vóór 1986 aantallen geteld van honderden Kemphanen.

De jaarmaxima van de Kemphaan in het Grootte Wielengebied zijn nogal variabel (figuur 3). De jaar-maxima van vóór 1986 geven een onderschatting van werkelijke aantallen, want de voorjaarsslaapplaatsen werden toen nog niet systematisch geteld. Begin jaren zeventig is de Kemphaan bij de NJN-excursies slechts mondjesmaat gezien. In de periode 1974-1997 waren aantallen van meer dan 1.000-2.000 vogels geen uitzondering. Tegen het einde van de eeuw veranderde dit beeld radicaal. Jaarlijks werden daarna meestal nog maar enkele honderden Kemphanen geteld. Het grootste aantal vogels op de slaapplaats (4.300) is geteld op 10 april 1992 in de Ryptsjerksterpolder. In schril contrast daarmee staat het grootste aantal na 2000 van 430 vogels op 18 maart 2012. De daling van het aantal doortrekkende Kemphanen bij de Grootte Wielen, evenals bij andere slaapplaatsen in Fryslân, is een gevolg van de verandering van de trekroutes sinds enkele decennia (Verkuil e. a. 2010a). De meeste Kemphanen trekken nu oostelijk van Nederland door; ze kunnen op de moderne graslanden bij ons niet meer genoeg voedsel vinden.

Figuur 2: Jaarmaxima van Grutto's in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021

Figuur 3: Jaarmaxima van doortrekkende Kemphanen in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021

Regenwulp

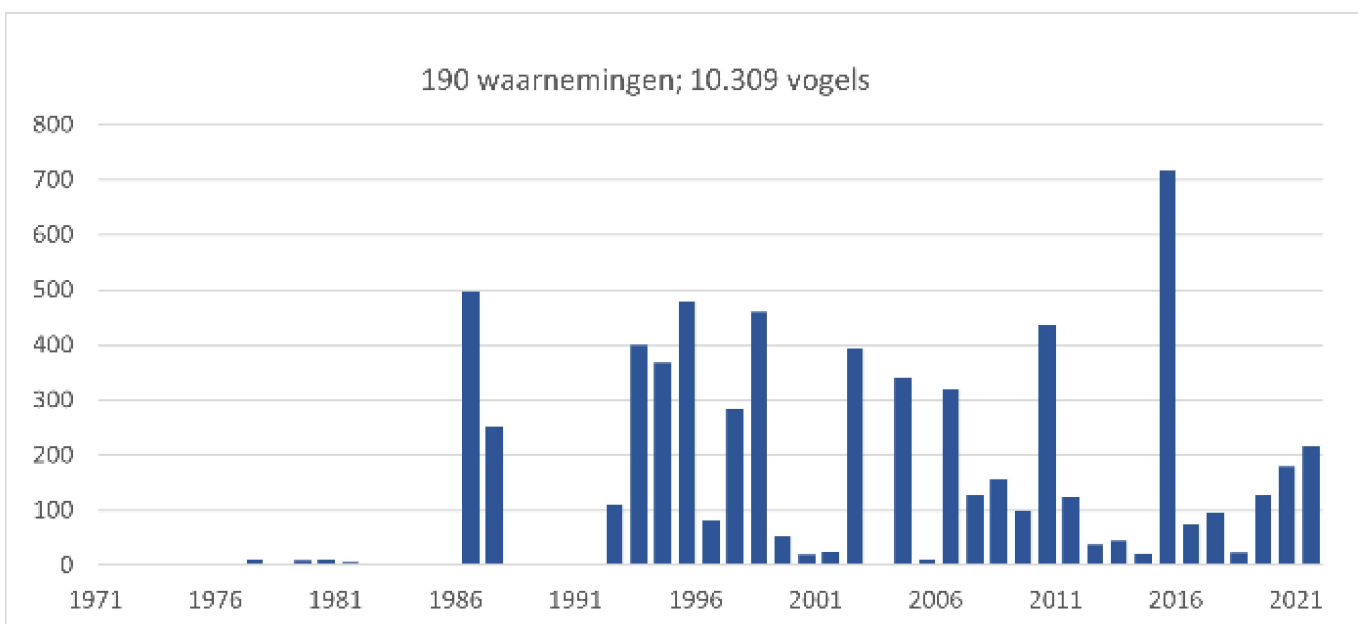
De voorjaarsstrek van Regenwulpen vindt vooral plaats in de maanden april en mei. De zomerpolders zijn dan al (grotendeels) drooggevalen. Dan kijken de vogels uit naar nog aanwezige poelen en het laatste decennium naar de steenstordijk in het Sierdswiel. De voorjaarsstrekpleisterers regelmatig met enkele honderden in het Grootte Wielengebied. Hoewel de trillende roep van de overtrekkende Regenwulpen tijdens de najaarsstrek in juli en augustus regelmatig te horen is, komen de vogels dan nauwelijks aan de grond. Er zijn slechts een klein aantal nazomerwaarnemingen in juli en augustus. Op 13 augustus 1980 werden twaalf Regenwulpen geteld. De laatste twee waarnemingen waren op 19 september 1980 en 16 oktober 1982, beide één vogel.

De aanwezigheid van Regenwulpen op de slaapplaatsen is pas sinds 1992 onderkend en bijna jaarlijks onderzocht (figuur 4). Maar in de periode 1976-1978 bleek dat toen ook al Regenwulpen sliepen in het Grootte Wielengebied (van Dijk e.a. 1979). In 1986 en 1987 zijn enkele

slaapplaatsstellingen Regenwulpen abusievelijk als Wulpen genoteerd (Nijland, 1996). Het voorkomen door de jaren heen kan enorm variëren. Een telfrequentie van twee keer per maand kan onvoldoende zijn om een jaarmaximum goed vast te stellen. Maar we kunnen stellen dat gemiddeld zo'n 200-300 Regenwulpen aanwezig zijn op de slaapplaatsen. Het grootste aantal Regenwulpen (718) werd geteld op 2 mei 2015.

Scholekster

Soms al in januari komen de eerste Scholeksters naar het Grootte Wielengebied. Vaak zijn ze dan te vinden op stukjes dijk die in de onder water staande zomerpolders boven het water uitkomen. De grootste aantallen worden geteld in maart. In mei en juni worden vooral broedende vogels gezien en nog niet-broedende jonge Scholeksters op sozen. De jaarmaxima betreffen pleisterende vogels in maart en april (figuur 5). Pas vanaf 1986 zijn slaapplaatsstellingen uitgevoerd. In 2001 is dat niet gebeurd, omdat het land niet mocht worden betreden door de mond-en-klauwzeer epidemie. Na de eeuwwisseling zijn de

Figuur 4: Jaarmaxima van Regenwulpen in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021.

Foto 1: Invliegende regenwulpen, Ed van Zoonen

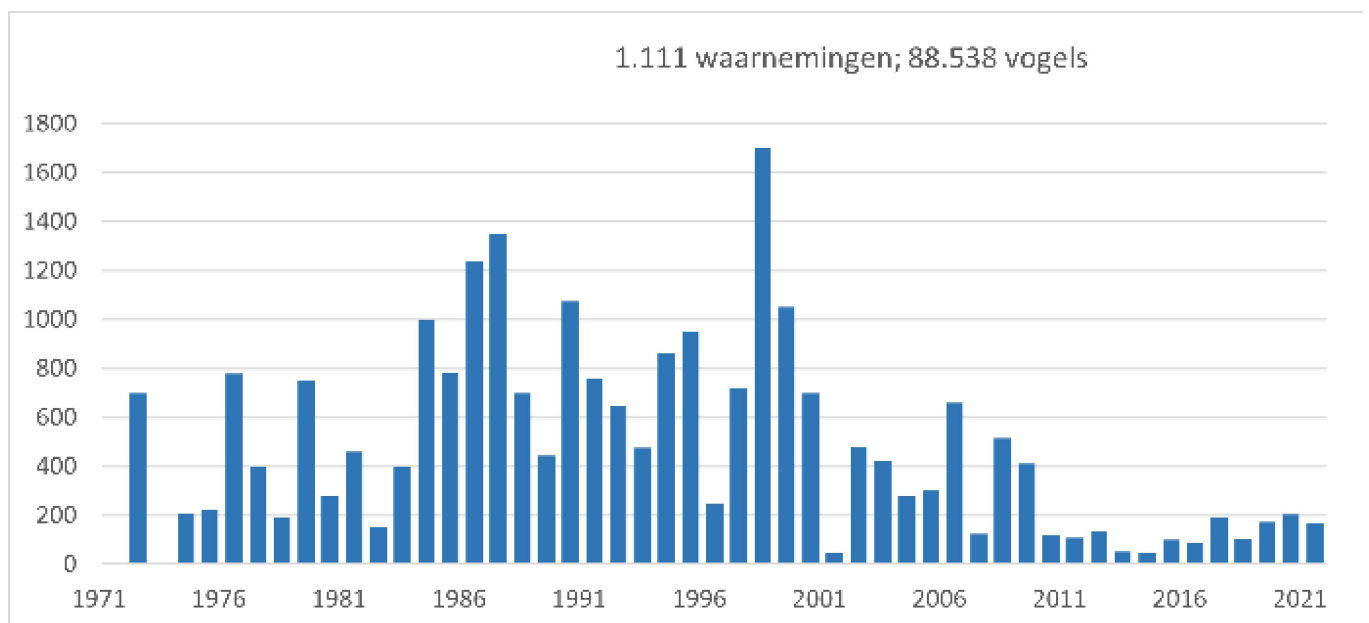
jaarmaxima van de Scholekster op de slaappleatsen fors gedaald van gemiddeld een kleine 1.000 vogels naar 100-200 vogels. Dit loopt min of meer in de pas met de ontwikkeling van de broedpopulatie in Fryslân, die een top kende in de jaren negentig van de vorige eeuw, waarna een sterke afname volgde (Nijland & Postma 2016). De laatste tien jaar is een deel van de Scholeksters 's avonds aanwezig op de steenstordijk in het Sierdswiel. Het grootste aantal Scholeksters (1.700) is geteld op 14 maart 1998.

Wulp

Het gehele jaar kunnen er Wulpen gezien worden in het Grootte Wielengebied. Dit kunnen doortrekkers zijn of wintergasten en in de

maanden april-juni ook broedvogels. De aantallen zijn in maart als regel het grootst, wanneer de vogels gebruik kunnen maken van slaappleatsen in de Rypstjerksterpolder. Maar ook in het najaar kunnen er plas-dras situaties optreden waar Wulpen komen slapen. Daarbuiten worden ook soms groepen vogels gezien foeragerend op graslanden.

Het voorkomen van Wulpen is nogal grillig door de jaren heen (figuur 6). Vaak werden niet meer dan enkele tientallen vogels geteld. Pas vanaf 1986 zijn stelselmatig slaappleatsen bezocht en zijn er uitschieters geteld van honderden vogels. Het grote aantal van 210 Wulpen op 3 november 1985 op een plas-dras situatie in de toenmalige zomerpolder Gelte Herne gaf de stoot om voortaan de slaappleatsen te

Figuur 5: Jaarmaxima van Scholeksters in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021

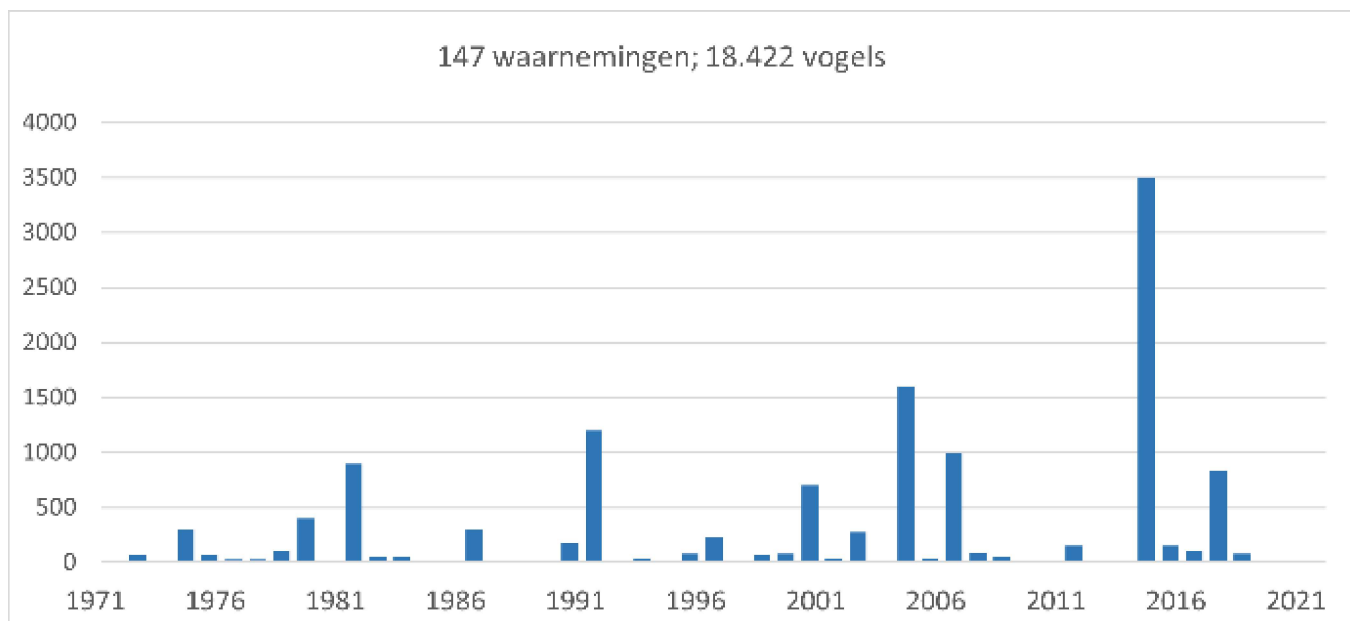
gaan tellen. De grootste aantallen Wulpen zijn geteld tijdens de voorjaars trek: 497 vogels op 19 april 1986 en 520 vogels op 18 april 2015.

Goudplevier

Noordelijke Goudplevieren zijn in West-Europa doortrekker en overwinteraar. De grootste aantallen kunnen worden gezien in zachte winters in december en januari. Dit zijn wintergasten die bij invallende vorst mogelijk wegtrekken. In april kunnen ook tamelijk grote aantallen doortrekkers worden geteld. De vogels worden zowel overdag op de graslanden gezien als ook pleisterend op de onder water staande zomerpolders. Bij de slaaplaatstellingen, die bij de invallende schemering werden gehouden, werden meestal geen grote aantallen

Goudplevieren geteld. De Goudplevieren die bij de ganzenslaaplaatstellingen 's ochtends vroeg werden gezien, waren waarschijnlijk pas in de loop van de nacht ingevlogen.

De jaarmaxima (figuur 7) laten een zeer grillig verloop zien van de Goudplevier in het Grootte Wielengebied. In veel jaren werden er geen of kleine aantallen Goudplevieren gezien en dan weer af en toe grote aantallen. Verspreidingskaarten uit 1978 en 2004 laten zien dat de meeste Goudplevieren in Fryslân in het voorjaar op klei- en klei-opveengraslanden werden geteld (Wymenga e.a. 2005). De grootste aantallen in het Grootte Wielengebied werden geteld op 25 december 2004 (1.600) en 24 december 2014 (3.500), foeragerend op grasland. Beide najaren waren zacht en droog, vooral 2014. Mogelijk zijn de vogels door de aanhoudende droogte naar het vochtiger Grootte Wielengebied getrokken.

Figuur 7: Jaarmaxima van Goudplevieren in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021

Kievit

De grootste aantallen Kieviten worden geteld in de periode november-maart. De zomerpolders in de Ryptsjerksterpolder staan dan onder water en de vogels pleisteren er op de ondiepe delen of foerageren op de vochtige graslanden. De jaarmaxima (figuur 8) zijn alle geteld in die periode. Bij de slaaplaatstellingen in het voorjaar zijn niet veel Kieviten op de slaapplaats gezien. Wel is vastgesteld dat in het najaar, als het wat kouder wordt en de Kieviten zich verzamelen voor de vorstival, enkele duizenden Kieviten in de schemering invlogen op de slaapplaats. Een ander interessant fenomeen is vastgesteld bij ganzenslaaplaatstellingen nabij de Warren in de vroege ochtend. Op de slaapplaats bevinden zich dan vaak slechts enkele honderden Kieviten. Maar vanaf zonsopgang komen grote aantallen Kieviten invliegen vanaf de graslanden. De vogels houden gezamenlijke vluchten boven de slaapplaats, waarbij duizenden vogels betrokken zijn. Vanaf grofweg een uur na zonsopgang verlaten de Kieviten de slaapplaats weer in groepjes, terug naar de graslanden.

In de meeste jaren zijn jaarmaxima van enkele duizenden Kieviten vastgesteld. In topjaren kunnen de aantallen oplopen tot meer dan 5.000 vogels. De grootste aantallen zijn geteld op 28 november 1982 (12.500) en 25 december 2006 (10.591).

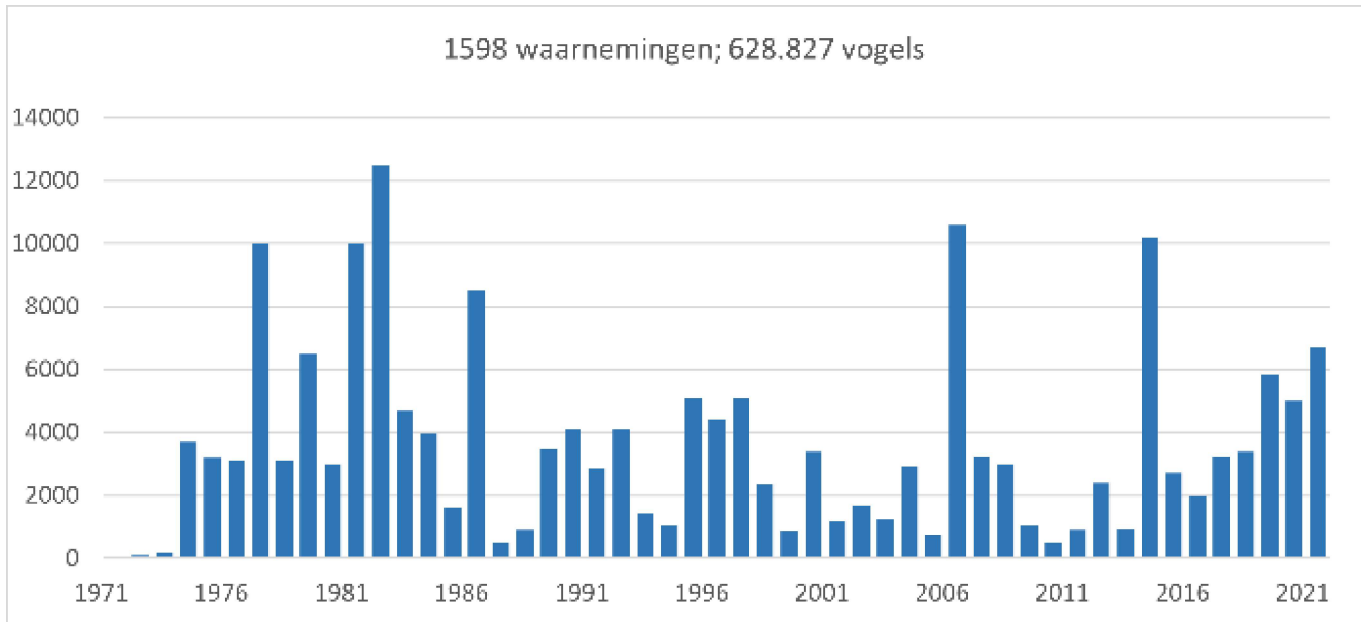
Watersnip

De jaarmaxima van doortrekkende Watersnippen in het Grootte Wielengebied zijn geteld bij gerichte watervogeltellingen en

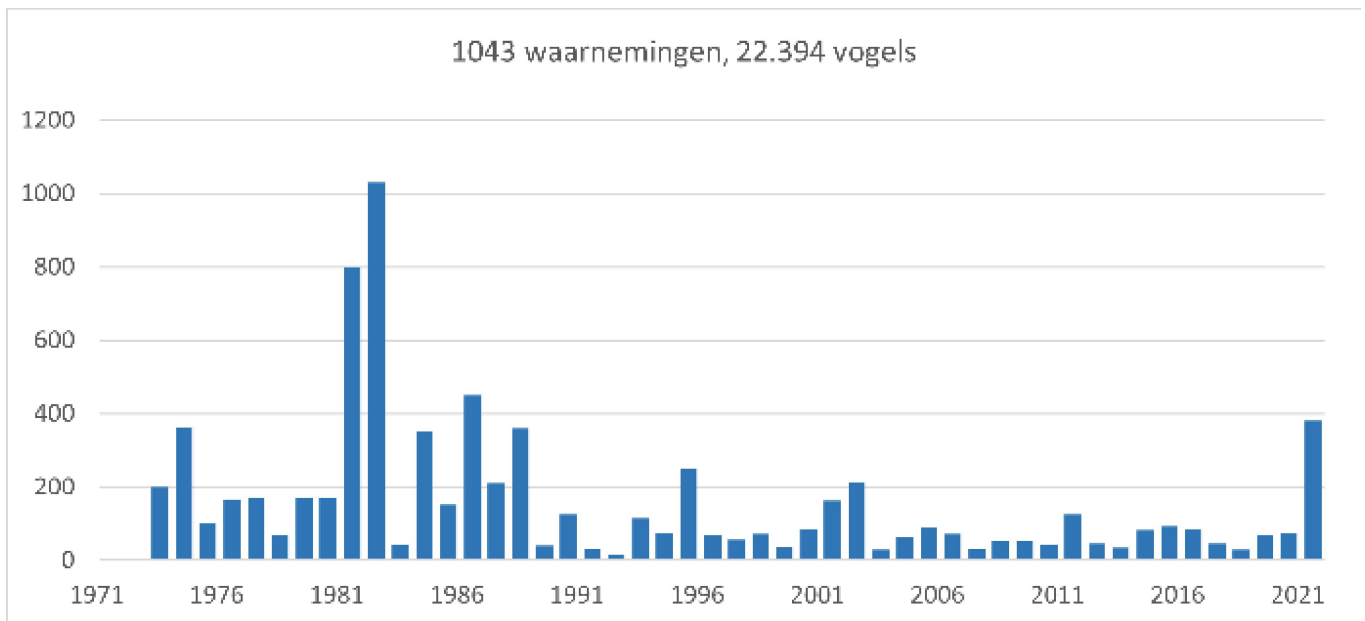
gebiedstellingen van graslanden. Watersnippen in graslanden zijn moeilijk te tellen. Ze zitten verscholen op natte plekken in de vegetatie. Bij nadering van de teller vliegen ze op 10-20 meter afstand op. Uit de tellingen komt duidelijk naar voren dat de aantallen aanwezige Watersnippen tijdens de voorjaars trek beduidend kleiner zijn dan tijdens de najaars trek. In 1982, 1984 en 1986 zijn door de Wielenwerkgroep gerichte watersnippentellingen georganiseerd op basis van steekproeven van gemiddeld 12 ha. in grasland ten westen en ten oosten van de Wielen. Door middel van extrapolatie zijn voor elke telling de aantallen aanwezige Watersnippen geschat. Uit de tellingen bleek dat tijdens de voorjaars trek het aantal pleisterende Watersnippen in het Grootte Wielengebied kon worden geschat op maximaal 300 en tijdens de najaars trek op ruim 1.000 (Nijland 1990). Tijdens de tellingen is ook onderzoek gedaan naar plekken waar doortrekkende Watersnippen bij voorkeur verbleven. In de zomerpolders bleek 64% van de Watersnippen op het vaak plas-drasse 'maaveld' te verblijven en 32% in greppels en langs sloten. In de drogere winterpolders was dat precies andersom: 24% van de Watersnippen werd aangetroffen op het maaveld en 64% in greppels en langs sloten met veel hekkelspul (Nijland 2017). De afgelopen vijftig jaar is het aantal doortrekkende Watersnippen sterk afgenomen (figuur 9). Om dit te illustreren: bij 45 tellingen werden honderd of meer Watersnippen geteld; vier daarvan waren van na de eeuwwisseling, de overige van voor de eeuwwisseling.

De grootste aantallen Watersnippen werden waargenomen in september 1982 toen in de Ryptsjerksterpolder 1.030 vogels werden geteld en op 17 oktober 1981 800 vogels. Een mooi fenomeen van trekkende vogels was zichtbaar op

9 november 2021 toen 381 Watersnippen werden geteld op plas-dras grasland in de Warren in de Ryptsjerksterpolder. De vogels vlogen al hoppend steeds een stukje verder in zuidelijke richting na even te hebben gefoerageerd.

Figuur 8: Jaarmaxima van Kievitens in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021

Figuur 9: Jaarmaxima van Watersnippen in het Grootte Wielengebied in het tijdvak 1971-2021

Overige steltlopers

Naast de gemeenschappelijk overnachtende of pleisterende soorten komen ook min of meer solitair trekkende steltlopers naar het Grootte Wielengebied (tabel 1). De aantallen getelde vogels zijn hiervan als regel veel kleiner dan de hiervoor besproken soorten.

Bokjes worden pas gezien wanneer ze opgeschrikt worden bij nadering van de teller tot op enkele meters afstand. De soort is sterk onderteld. Bokjes worden gezien tijdens de voor- en najaarstrek in plas-dras grasland met goede dekking en moerassige plekken. Het grootste aantal Bokjes (6) is geteld op 15 oktober 2005 tijdens een watervogeltelling.

De grootste kans om doortrekkende Bontbekplevieren en Bonte

strandlopers te zien is in maart wanneer kleine groepjes komen foerageren in de opdrogende, slijkige zomerpolders. Het grootste aantal Bontbekplevieren (130) is geteld op 31 maart 1974 door de NJN-afdeling Leeuwarden tijdens een excursie. De grootste aantallen Bonte strandlopers (400) zijn geteld op 11 maart 1978 en 13 maart 1979. In die winters liepen behalve de zomerpolders in de Ryptsjerksterpolder ook de nabijgelegen Bullepolder bij hoge boezemwaterstanden onder water. Door dijkverhoging werd hieraan door het waterschap daarna paal en perk gesteld.

Bosruiters, Groenpootruiters, Oeverlopers, Witgatjes en Zwarte ruiters zijn gezien tijdens de voor- en najaarstrek. De opdrogende zomerpolders

Foto 2: Pleisterende Watersnippen, Wim Smeets

Tabel 1. Gemiddelde jaarmaxima en totale aantallen (N) getelde doortrekkende, schaarse steltlopers in het Grootte Wielengebied met jaarpresentie >= 50%.

soort	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2020	N
Bokje	1	2	1	1	2	87
Bontbekplevier	37	10	4	13	13	946
Bonte strandloper	166	13	25	17	17	3.912
Bosruiter	5	4	7	9	6	290
Groenpootruiter	2	4	3	3	6	271
Kluut	1	8	4	7	6	156
Oeverloper	4	3	4	3	4	272
Tureluur	21	32	69	36	20	1.568
Witgatje	1	5	6	5	3	352
Zwarte ruiter	4	4	3	3	3	450

en de poeltjes in de Ryptsjerksterpolder en slootoevers en plas-dras plekken in de Binnemiede en Weeshuispolder bleken het meest aantrekkelijk voor deze soorten. De grootste getelde aantallen zijn: Bosruiters (42) op 6 mei 2010, Groenpootruiters (33) op 23 april 2019, Oeverlopers (19) op 1 mei 2021, Witgatjes (13) op 16 augustus 1986 en Zwarte ruiters (8) op 30 augustus 1980 en op 8 mei 2011.

Tijdens de voorjaartrek maken ook Kluten gebruik van de zomerpolder en plas-dras plekken. In sommige jaren kwamen Kluten tot broeden in de Ryptsjerksterpolder. Het grootste aantal Kluten (24) is geteld op 5 mei tijdens een steltloper telling. Mogelijk waren daar ook broedvogels bij.

Tureluurs broeden in het Grootte Wielengebied. Het is lastig in de tellingen de doortrekkers te scheiden van de (latere) broedvogels. De vogels komen in maart terug uit de winterkwartieren in Afrika en Zuid-Europa. Als we de broedvogeltellingen buiten beschouwing laten, dan gaat het om tientallen vogels. De grote gemiddelde jaarmaxima in de

periode 1991-2000 worden veroorzaakt door twee tellingen van uitzonderlijk grote aantallen: op 23 maart 1995 201 vogels en op 21 maart 1998 113 vogels.

Behalve de genoemde soorten zijn af en toe ook nog andere steltlopers waargenomen door de Wielenwerkgroeptellers. Dit zijn met respectievelijk aantal waarnemingen en totaal aantal vogels: Gestreepte strandloper (1,1), Grauwe franjepoot (1,1), Kanoet (2,2), Kleine strandloper (6,7), Kleine plevier (31, 62), Krombekstrandloper (1,1), Poelruiter (1,1), Rosse grutto (4, 14), Steenloper (4,5), Steltkluut (5,6), Temminck's strandloper (8, 40), IJslandse grutto (9, 16), Zilverplevier (13, 28). In Waarneming.nl zijn ongetwijfeld veel meer waarnemingen te vinden van vogelaars die de uitkijkpunten bij het Grootte Wielengebied frequenteren.

Natura 2000

Van oudsher is het Grootte Wielengebied van internationale betekenis voor ganzen, eenden en steltlopers. Als we kijken naar de afgelopen twintig jaar, na de aanwijzing als Natura 2000-gebied, dan blijkt het Grootte Wielengebied voor wat betreft de steltlopers voor drie soorten van extra grote betekenis. De Grutto heeft de 1%-norm (790 vogels) na de eeuwwisseling 16 jaar gehaald. Daarmee zou de Grutto ook nu een kwalificerende soort zijn voor aanwijzing als Natura 2000-gebied. De Regenwulp heeft vijfmaal de grens van 1‰ (310 vogels) overschreden. Voor de Kievit is de 1‰-grens (7.230 vogels) tweemaal overschreden. Beide soorten zouden daarmee in de buurt komen van de status 'begrenzende' soort.

Dankzegging

Alle in dit artikel gebruikte gegevens zijn verzameld door vele tientallen vrijwilligers. Zij verdienen hiervoor dank. Voor wat betreft de Wielenwerkgroep willen we enkele tellers noemen die naast de auteurs de laatste twintig jaar in touw zijn geweest speciaal noemen: Teike van Minnen, Fokko Winterwerp, Piet Braam, Anton Hartwig. It Fryske Gea wordt bedankt voor samenwerking en toegang tot de terreinen.

Literatuur

Dijk, A.J. van, 1979. Onderzoek naar het voorkomen van de Regenwulp -*Numenius Phaeopus*- in Nederland. Watervogels 4 nr 1: 7-13
Nijland, F., 1996. Vogelarchief Grootte Wielen 1978-1987. Twirre 7 (1): 5-9

Nijland, F. & J. Postma, 2016. Hoeveel weidevogels broeden er in Fryslân? Limosa 89: 12-22

Nijland, F. & A. Timmerman, 1990. Tellingen van doortrekkende Watersnippen -*Gallinago gallinago*- op vochtige graslanden in Friesland. Limosa 63: 95-101.

Nijland, F. & A. Timmerman, 2017. Terreinkeuze van pleisterende Watersnippen op vochtige graslanden tijdens de voor- en najaarstrek. Limosa 90: 118-127.

Verkuil, Y.I., N. Karlionova, E. Rakhimberdiev, J. Jukema, J.J. Wijmenga, J.C.E.W. Hooijmeijer, A.J. Bakker & T. Piersma, 2010a. Individual and population-level evidence for a large-scale within-generation shift in a shorebird migration route. Biological Conservation 149 (2012) 51-59.

Verkuil, Y.I., J. J. Wijmenga, J.C.E.W. Hooijmeijer & Th. Piersma, 2010b. Spring migration of Ruffs *Philomachus pugnax* in Fryslân: estimates of staging duration using resighting data. Ardea 98 (1): 22-33.

Wymenga, E., M. Sikkema, S. Scholten & R. Koffeman, 2020. Steltlopers op slaappleaatsen in Fryslân in 2015 en 2019. Twirre 30 (1): 15-21

Wymenga, E. & R. Jalving, 2005. Verspreiding van Goudplevier, Wulp, Regenwulp en Kempphaan in Fryslân tijdens de voorjaarstrek in april 1978 en 2004. Twirre, 16 (5), 185-194.

Freek Nijland & Marnix Oudega
p.a.: Canterlandseweg 18
9061 CC Giekerk
freeknijland@kpnmail.nl

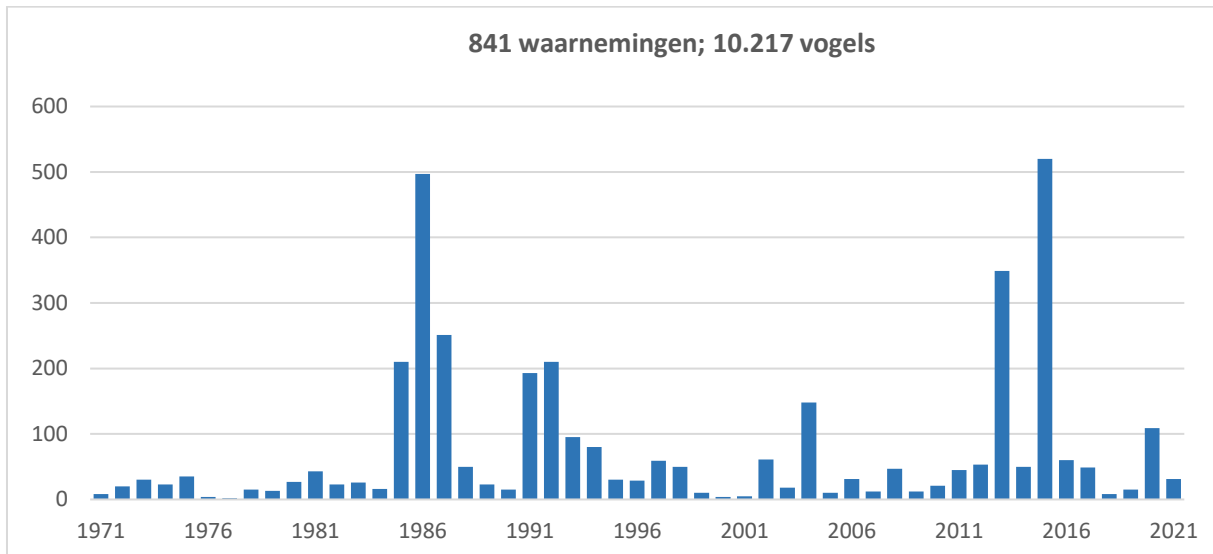

Foto 3: Ryptsjerksterpolder, als de avond valt. Freek Nijland, 12 maart 2015

Erratum Twirre 33-1, juni 2023

In het artikel VIJFTIG JAAR PLEISTERENDE STELTLOPERS IN HET GROOTE WIELENGBIED van Nijland en Oudega (pag. 4-12) is per vergissing figuur 6 niet opgenomen.

Dit is de bedoelde grafiek.

Figuur 6: Jaarmaxima van Wulpen in het Groote Wielengebied in het tijdvak 1971-2021